

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада **ДФ 70.052.025** Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Хмельницький прийняла рішення про присудження **Москаленку Сергію Анатолійовичу** ступеня доктора філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» на підставі прилюдного захисту дисертації «Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» 29 серпня 2023 року.

Москаленко Сергій Анатолійович, 26.02.1978 року народження, громадянин України, освіта повна вища.

У 1999 р. закінчив Національну академію Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за спеціальністю «Інженерна механіка» та здобув освітню кваліфікацію бакалавра інженерної механіки.

У 2007 р. закінчив Національну академію Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за спеціальністю «Оперативно-службова діяльність та управління діями прикордонних підрозділів (частин, з'єднань)» та здобув освітню кваліфікацію офіцера військового управління оперативно-тактичного рівня.

У 2017 р. закінчив Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України за спеціальністю «Державне управління» та здобув освітню кваліфікацію магістра Державного управління.

З червня 2021 року по теперішній час – перший секретар Посольства України в Словаччійській республіці м. Братислава.

З вересня 2019 р. до червня 2023 р. навчався в аспірантурі на кафедрі іншомовної освіти і міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету (денна форма навчання).

Дисертацію виконано у Хмельницькому національному університеті.

Науковий керівник: Гомонюк Олена Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки ХХмельницького національного університету

Здобувач має 12 наукових праць, із них 6 наукових статей (1 □ у співавторстві) – у фахових виданнях України у галузі педагогіки (усі видання входять до міжнародних наукометричних баз даних), 6 публікацій – у матеріалах наукових конференцій

1. Москаленко С. Критерії, показники та рівні розвиненості професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 52. Т. 2. С. 260–264.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-2-40>.

2. Москаленко С. А. Методичні рекомендації науково-педагогічному складу ВВНЗ щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти. *Наукові інновації та передові технології / Серія «Педагогіка»*. 2022. № 7(9). С. 65–74. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7\(9\)-65-74](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-7(9)-65-74).

3. Москаленко С. А. Педагогічні умови розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти та експериментальна перевірка їх ефективності. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2022. Вип. 3. С. 132–136. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.3.19>

4. Москаленко С., Білявець С. Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників як предмет наукових досліджень. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2021. № 4 (27). С. 134–147. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v27i4.915>

5. Москаленко С. А. Сутність, зміст та структура професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 47. С. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.37>

6. Москаленко С. А. Результати експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Педагогіка»)*. Київ, 2022. № 12(14). С. 322–329. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12\(14\)-322-329](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-12(14)-322-329)

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

Голова ради:

1. **Бідюк Наталя Михайлівна**, д. пед. н., професор, завідувач кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету. Без зауважень.

Опоненти:

2. **Діденко Олександр Васильович**, д. пед. н., професор, заступник начальника кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У розділі 1, присвяченому теоретичним основам розвитку професійної компетентності офіцерів Державної прикордонної служби України, автор досить детально представляє результати узагальнення наукових досліджень, у яких представлено різноманітні аспекти професійної підготовки офіцерів, а також сутність, зміст і структуру професійної компетентності. Вважаємо, що теоретичну частину дисертації можна було б посилити за рахунок більш чіткого виокремлення методологічної основи дослідження, зокрема шляхом представлення принципів і методологічних підходів на оперативному рівні військової освіти.

2. Дисертант здійснив досить ґрунтовний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, виокремив сутність, зміст і структуру професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти, а також визначив структуру цього поняття. Проте дисертаційне дослідження лише виграло б, якби автор представив порівняння зарубіжного досвіду щодо вирішення наукового завдання дослідження з вітчизняним досвідом підготовки офіцерів Державної прикордонної служби України. Було б доречним цей матеріал оформити, наприклад, як порівняльну таблицю.

3. Цінність дисертаційної роботи значно зросла, якби автор передбачив розроблення методичних рекомендацій не лише для науково-педагогічних працівників вищого військового навчального закладу щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників. Доцільно було би й для слухачів факультету керівних кадрів розробити відповідні рекомендації, спрямовані на активізацію самостійного опанування знаннями, уміннями та навичками у сфері виконання службово-бойових завдань на оперативному рівні військової освіти.

4. Узагальнення результатів аналізу теоретичних і прикладних досліджень дозволило автору здійснити системний опис розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на основі трьох рівнів. У якості побажання можна висловити рекомендацію взяти до уваги дискретну вербально-числову шкалу Харрінгтона, що складається з п'яти інтервалів, кожному з яких належить певна назва. Ця шкала призначена для переведення якісних оцінок у кількісні в інтервалі від 0 до 1 на основі статистичної обробки психологічних особливостей людини (психометрична шкала). Досвід використання шкали Харрінгтона дозволяє стверджувати, що вона є універсальною і може використовуватися для оцінки різних якісних показників.

5. На рисунку 3.2 автор представляє у вигляді схеми методик розвитку професійної компетентності в офіцерів-прикордонників ОРВО. У якості рекомендації можна висловити побажання сформулювати результат застосування зазначеної методики не як «підвищення рівнів розвитку професійної компетентності», а як «позитивну динаміку розвитку професійної компетентності в офіцерів-прикордонників». Також у зазначеній схемі доцільним було би представити більш розгорнуту характеристику інноваційних, традиційних і комбінованих методів, форми та прийомів навчання офіцерів.

6. У другому розділі дисертації автор подас обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти. З тексту дисертації очевидним є те, що ці умови визначено з урахуванням методологічних підходів, результатів емпіричного дослідження, а також сутності та змісту професійної компетентності офіцерів-прикордонників ОРВО. Разом з тим, висновок автора щодо обраних педагогічних умов був би більш переконливим, якби процедура їх визначення передбачала використання, наприклад, методу факторного

аналізу.

3 **Козубцов Ігор Миколайович**, д. пед. н., с.н.с., професор кафедри бойового застосування підрозділів зв'язку Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут. Надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Структурними елементами професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня вищої військової освіти є особистісно-мотиваційний, змістовий і практичний компоненти. Цікаво з'ясувати наскільки цей перелік компонентів професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня вищої військової освіти корелюється з аналогічним для офіцерів тактичного та стратегічного рівня. Робота набула б більше наочності, якщо б автор відобразив відмінність сутності, змісту і структури професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти від офіцера тактичної та/або стратегічної рівня військової освіти.

2. На мою думку, помінявши підрозділи місцями 1.1 «Розвиток професійної компетентності офіцерів як предмет наукових досліджень» та 1.2 «Сутність, зміст і структура професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» структура дисертації стала б логічною. Так можна було б здійснити акцент на потребі осучасненій підготовці офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти та розвитку професійної компетентності.

3. У підрозділі 1.1 «Розвиток професійної компетентності офіцерів як предмет наукових досліджень» на с. 45 здобувач підводить підсумок, що науковці використовують різні підходи і методології до тлумачення сутності дефініції «професійна компетентність». Нажаль автор дисертації не перелічує підходів на підставі яких автори, на які робиться посилання літератури, формують власне тлумачення дефініцій.

4. Як зазначає автор в пункті 2.1 (с. 73) «За результатами аналізу було виявлено недоліки традиційної освітньої системи щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти». Доцільно було б подати результат цього аналізу в першому розділі або в додатках для наочності.

5. Надайте пояснення застосованим методам, а саме бібліографічно-пошуковий метод (с. 75) та проблемний аналіз (С.76).

6. Формули на с. 135-137 та на с. 161-163 повторюються, то згідно «ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення» вони мають бути пронумеровані. Оскільки формули однакові, тому вірно пронумерувати першу (3.1), а на наступних сторінках зазначити посилання на них.

7. Автор на (с. 93) зазначив, що «Констатувальний етап педагогічного експерименту проведено у травні 2020 року. Він передбачав участь 189 офіцерів: 134 офіцерів-випускників другого курсу факультету підготовки керівних кадрів (випуски офіцерів 2007 та 2008 років) та 55 офіцерів органів управління охорони кордону, які навчалися з метою підвищення кваліфікації у НАДПСУ. А вже на

с. 96 в наступному етапі проведено опитування 65 офіцерів-прикордонників. Надайте будь ласка пояснення різної кількості офіцерів що приймали участь в опитуванні.

4. **Рахманов Віталій Олегович** д. пед. н., професор, заступник начальника управління, начальник науково-дослідного відділу проблем розвитку військової освіти науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. Надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Теоретична частина дисертації значно виграла б, якщо б дисертант систематизував і більш рельєфно окреслив методологічну основу дослідження.

2. У параграфі 2.4 «Обґрунтування педагогічних умов розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» на с. 108 – 109 здобувач наводить основні педагогічні умови розвитку компетентностей. На нашу думку, доцільно представити матеріал у вигляді таблиці, що дало б змогу обґрунтувати кожен умову.

3. На нашу думку, робота виграла б, якщо автором був розроблений практикум для навчальної дисципліни «Управління оперативно-службовою діяльністю органів охорони державного кордону», а у додатках було подано фрагменти практичних занять з описом функцій викладача та офіцера.

4. У дисертації не використані роботи наукового керівника, а саме дослідження, які пов'язані з розвитком професійної компетентності майбутніх фахівців.

5. Робота, на нашу думку, була б більш ґрунтовною, якби було представлено педагогічну модель розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти.

6. На с. 91 дисертант зазначає, що «офіцери здатні приймати виважені та обґрунтовані управлінські рішення. Вони вміють обробляти та інтерпретувати зміст різноманітної інформації з джерел, а також використовувати основні логічні операції та мисленні процедури. Офіцери здатні до міжособистісного спілкування, вміють застосовувати механізми, прийоми і методи комунікативного впливу, способи результативного вирішення різноманітних конфліктів, а також забезпечувати самоосвіту, саморозвиток та самовдосконалення». Бажано було б конкретизувати та пояснити їх застосування в контексті досліджуваної проблеми.

Рецензент:

5. **Третяко Віталій Віталійович**, д. пед. н., професор, декан факультету міжнародних відносин і права Хмельницького національного університету. Надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. В обґрунтуванні вибору теми дослідження, на нашу думку, потребують конкретизації керівні та нормативно-правові документи (с. 27), що регламентують професійну підготовку персоналу ДПСУ.

2. Відповідно до 4 завдання для творчого використання результатів дослідження та підсилення їх практичного значення доцільно було розробити

та видати відповідні методичні рекомендації.

3. Потребує уточнення зміст четвертої педагогічної умови, оскільки вона стосується підготовки науково-педагогічних працівників, а реалізується в професійній підготовці офіцерів-прикордонників (с. 122-123).

4. У другому розділі дисертаційної роботи для впровадження педагогічних умов розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти під час формувального етапу експерименту автором розроблено відповідну методику (с. 141, рис. 3.2). На нашу думку, доцільно було б говорити про розроблення моделі розвитку професійної компетентності з відповідними взаємозв'язками між структурними компонентами та елементами. На рис. 3.2 дисертант показує, що змістовий компонент підготовки реалізується на основі вивчення дисциплін «Державне управління» та «Проектне управління», які не представлені у навчальному плані ОПІ «Безпека державного кордону» (Додаток П). Відповідно, автору варто було б обґрунтувати доцільність та необхідність вивчення саме цих освітніх компонентів.

5. Методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти, що обґрунтовані у 3 розділі роботи (п. 3.3), на наш погляд, бажано було б конкретизувати відповідно до одержаних результатів дослідження.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертаційна робота **Москаленка Сергія Анатолійовича** «Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому здійснено теоретичне узагальнення та вирішено важливе наукове завдання щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що: автором введено до змісту програм навчальних дисциплін «Управління оперативно-службовою діяльністю органів охорони державного кордону», «Наукові основи управління» та «Державне управління» ситуативні завдання проблемного характеру, що передбачають поглиблене опанування вмінь і навичок управлінської діяльності; розроблено й апробовано комплекс вправ з метою розвитку офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти лідерських якостей; розроблено та впроваджено професійно-орієнтовані завдання щодо управлінських аспектів прийняття рішень під час організації повсякденної діяльності на ділянці кордону органу охорони державного кордону, застосування елементів стратегічного управління, проєктного управління, тайм-менеджменту; підготовлено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам вищого військового навчального закладу щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти.

Матеріали дослідження Москаленка С. А. можуть бути використані у системі підвищення кваліфікації офіцерів управління ДПСУ й інших правоохоронних та збройних формувань України, а також за умов адаптації таких матеріалів для проведення занять у системі професійної підготовки офіцерів ДПСУ.

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація «Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, **Москаленко Сергій Анатолійович**, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 70.052.025 Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Хмельницький присуджує **Москаленку Сергію Анатолійовичу** ступінь доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 70.052.025

Наталя БІДЮК